

گنجینه نسخه‌های خطی آذربایجان، ج. و. قهرمانف (نویسنده و گردآورنده)، گ. م. حسین‌زاده (عکاس)، انتشارات علم، باکو ۱۹۸۳.

مخزن نسخه‌های خطی فرهنگستان علوم جمهوری آذربایجان حاوی آثار بسیاری از شاعران خاورزمین است که با قلم میتیاتورهای هنرمندان مصور شده‌اند. این مخزن در دهه سوم قرن حاضر پایه‌ریزی شد و، در سال ۱۹۵۰، با پشتوانه بخش نسخه‌های خطی انستیتو ادبیات نظامی، سازمان یافت.

کتاب‌خانه‌ها و مجموعه‌های نمایندگان سرشناس قرن‌های نوزدهم و بیستم جامعه روشن‌فکر آذربایجان، همچون عباس‌قلی آقاباکی‌خانف، میرزا فتح‌علی آخونداف، عبدالغنی افندی خالص‌گری‌زاده، حسین افندی غیب‌اف، بهمن میرزا قاجار، میر محسن نواب و دیگران در این مخزن فراهم آمد.

در دوره سازمان دهی، حدود ۱۵ هزار عنوان نسخه خطی، کتاب چاپی قدیمی، اسناد تاریخی و مدارک دیگر باستانی در آن گردآوری شد.

اکنون مخزن دارای مجموعه‌هایی است منحصر به فرد از نسخه‌های خطی به زبان‌های آذربایجانی، ترکی ازبکی، عربی، فارسی و زبان‌های دیگر در رشته‌های پزشکی، ستاره‌شناسی، ریاضی، کان‌شناسی، اخلاق، فلسفه، مذهب، حقوقی، دستور زبان، تاریخ، جغرافی، نثر هنری و شعر. در آن، بیش از ۴۰ هزار نسخه نگهداری می‌شود که بیش از ۱۱ هزار آنها یادگار آثار متعلق به قرن‌های نهم تا نوزدهم میلادی است. ۱۲۱۰۰ سند شخصی، از آن چهره‌های سرشناس علم و ادب آذربایجان در قرن‌های نوزدهم و بیستم، نیز در آن محفوظ است. مخزن، علاوه بر آن، حاوی ۲۴۵۸ سند تاریخی، نزدیک به ۱۲۵۰۰ کتاب چاپ قدیمی، روزنامه‌های پیش از انقلاب، مجله‌های ادبی و ۱۹۰۲

میکروفیلم و تصویر نوشته‌هاست.

مهم‌ترین آثار مکتوب برای بررسی تاریخ زبان آذربایجانی و نیز تاریخ ادبیات و علم و هنر در آن جمع آمده است. وجود دیوان شاعران، مجموعه‌ها، گلچین‌ها، منظومه‌ها، نگاشته‌های منثور، تاریخ‌های عمومی، تاریخ شهرها، کتب مذهبی، ادبیات صوفیانه، دستور زبان و فرهنگ‌ها در این مخزن تنوع موضوعی جالبی پدید آمده است. تاریخ کتابت این آثار قرن‌های سیزدهم تا بیستم میلادی است.

در این مخزن جمهوری، هم‌چنین، کتب فارسی مهم بسیاری، از جمله آثار خاقانی شیروانی، نظامی گنجوی، محمود شبستری، اوحدی مراغه‌ای، عصار تبریزی، نسیمی، فضولی وجود دارد.

تحفة العراقرین خاقانی شیروانی و بیش از ۲۰ نسخه از خمسة نظامی گنجوی، به کتابت خوش‌نویسان قرن‌های چهاردهم تا شانزدهم میلادی، مصور به مینیاتورهای استادان هنرمند، نسخه بسیار زیبا و آراسته گلشن راز شبستری، نسخه خطی منحصر به فرد زیچ ایلخانی و دیگر آثار علمی خواجه نصیرالدین طوسی، بنیان‌گذار رصدخانه مراغه، که در قرن پانزدهم کتابت شده نیز از محتویات کم‌یاب این مخزن است. نسخه‌های نفیس شاهنامه فردوسی، گلستان و بوستان سعدی، دیوان حافظ شیرازی را باید از گوهرهای پرارزش این مخزن شمرد. روش‌گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

از آثار نادر فارسی موجود در این مخزن، نسخه منحصر به فرد ارواح الاجساد شمس‌الدین پسر کمال‌الدین کاشانی را می‌توان نام برد که در پایان قرن هفدهم کتابت شده است.

این اثر برای بررسی تاریخ گسترش پزشکی خاورزمین بسیار مهم است. نگارنده، پیش از اقدام به نگارش اثر خود، کتب مؤلفان بزرگ سلف در رشته پزشکی و داروشناسی، از جمله زکریای رازی، اسماعیل گرگانی، ابن بیطار را مطالعه کرده است. از جمله دیگر نسخه‌های خطی پرارزش محفوظ در گنجینه مخزن، از نسخه کامل قانون ابن سینا و دست‌نوشته کهن (پایان قرن دهم میلادی) و منحصر به فرد صحاح اللغة جوهری باید یاد کرد که جوایقی و خطیب تبریزی آن را با نسخه‌ای به خامه خود نویسنده مقابله کرده‌اند.

در گنجینه نسخه‌های خطی آذربایجان، مینیاتورهای متعلق به آثار زیر فراهم آمده و به سه

زبان روسی، انگلیسی، و آذربایجانی شناسانده شده است: حدیقه الحقیقه سنائی (۱۲) مینیاتور متعلق به قرن ۱۷؛ هشت بهشت امیر خسرو دهلوی (۸ مینیاتور متعلق به ۱۵۷۹/۹۸۷)؛ هفت پیکر نظامی (۳ مینیاتور متعلق به ۱۶۳۶/۱۰۴۶)؛ خسرو و شیرین نظامی (۲ مینیاتور متعلق به ۱۶۳۶/۱۰۴۶)؛ دیوان حافظ (۵ مینیاتور متعلق به ۱۵۸۴/۹۹۲)؛ لیلی و مجنون مکتبی (۲ مینیاتور متعلق به قرن ۱۷)؛ دیوان امیرشاهی (۳ مینیاتور متعلق به ۱۵۷۳/۹۸۱)؛ دیوان عرفی (۲ مینیاتور متعلق به قرن ۱۷)؛ دیوان فضولی (۱ مینیاتور متعلق به قرن ۱۷)؛ نوش آفرین و گوهرتاج (۵ مینیاتور متعلق به ۱۸۲۹/۱۲۴۵).

پروین منزوی

قریب، بدرالزمان، فرهنگ سغدی: سغدی-فارسی-انگلیسی / بدرالزمان قریب - تهران: فرهنگستان، ۱۳۷۴.

سغدی یکی از زبان‌های ایرانی میانه است که تقریباً تا قرن دوازدهم میلادی به عنوان زبانی بومی^۱ در ماورالنهر و مقارن آن (دست کم از قرن سوم میلادی) به عنوان زبانی میانجی^۲ در امتداد جاده ابریشم در ترکستان چین به کار می‌رفت. از آنجا که زبان سغدی در میان اقوام و قبایل آسیای میانه، با توجه به سنت‌های فرهنگی مشترکشان، حایز ارزش و اهمیت خاصی بود، جوامع دینی مستقر در ترکستان - مانویان، بوداییان و مسیحیان تسطوری - آن را برای ترویج تعالیم و شعایرشان پذیرفتند و به کار بردند. شمار قابل ملاحظه‌ای از متون سغدی کشف و در اوایل قرن بیستم به اروپا منتقل شد. البته، نشر آنها، که با نخستین مقاله مولر^۳ به سال ۱۹۰۴ آغاز شد، هنوز ادامه دارد. هر چند برای بسیاری از متونی که قبلاً به چاپ رسیده فهرست واژگان فراهم آمده بود، اما تاکنون هیچ فرهنگی مشتمل بر کلیه مواد واژگانی موجود تألیف نشده بوده است. پس، کار خانم پروفیسور قریب - محقق ایرانی نامداری که سراسر زندگی حرفه‌ای خویش را وقف مطالعه و تحقیق در زبان سغدی نموده است - حقیقتاً گام بلندی در این زمینه از مطالعات ایرانی است و اثر سترگ او مدت‌ها به عنوان منبع و مرجعی معتبر باقی خواهد ماند.

1) vernacular

2) Lingua Franca

3) F. W. K. Müller

بخش اصلی فرهنگ سغدی مشتمل است بر یک واژه‌نامه، شامل یازده هزار و ششصد و هفده (۱۱۶۱۷) مدخل شماره‌دار سغدی همراه با حرف نوشت لاتینی معیار. این واژه‌نامه به ترتیب الفبای لاتینی تنظیم شده است. در هر مدخل، اطلاعات زیر به دست داده شده است:

(الف) اشاره‌ای به نوع منبع سغدی، چنان که دقیقاً قید می‌شود که آیا واژه مورد نظر در متن مانوی (M)، بودایی (B)، مسیحی (C) و یا سغدی غیر دینی (S) آمده است؛
(ب) برگردان واژه سغدی به فارسی و انگلیسی؛

(ج) صورت آوایی مفروض واژه که با آوانوشت لاتینی مشخص شده است؛

(د) نکات دستوری شامل فهرستی از سایر مشتقات دستوری مدخل که در متون به چاپ رسیده و ارجاعات مربوط به آنها آمده‌اند.

(ه) نکات ریشه شناختی (که گاه و نه در تمامی موارد مطرح می‌شوند).

(و) مراجع که اشاره به منبع یا منابعی دارد که مطلب نویسنده برگرفته از آن است. ویژگی اخیر بسیار مهم و سودمند است؛ چون، بدین طریق، از کلیه منابع تحقیقاتی راجع به هر مدخل، به اجمال، ذکری به میان می‌آید. دو فهرست پایانی این بخش نوعی واژه‌یاب انگلیسی به سغدی و فارسی به سغدی است.

مقدمه‌های به زبان انگلیسی و زبان فارسی (که دارای مطالب دقیقاً یکسانی نیستند) حاوی اطلاعات لازم است درباره ترتیب و توالی مطالب مندرج در واژه‌نامه، نگاهی گذرا بر تاریخ زبان سغدی؛ وضع موجود تحقیقات مربوط به آن زبان و بحث مختصری پیرامون دستگاه صوتی آن. فرهنگ سغدی اثری است عالی که محققان را سپاسگزار نگارنده آن خواهد ساخت.

W. Skalmowski

ترجمه کوهیار دوالو

از: *Orientalia Lovaniensia Periodica*, 27, Louvain Belgique 1996, pp. 248-249.

بدرالزمان قریب، فرهنگ سغدی، سغدی-فارسی-انگلیسی، انتشارات فرهنگیان، تهران ۱۳۷۴ش / ۱۹۹۵م، 517-XLII (به انگلیسی) و ۱-۳۲، ۱-۵۷ (به فارسی).

بدرالزمان قریب، با انتشار این فرهنگ، نقش به‌سزایی در پیشرفت فرهنگ‌نگاری ایرانی ایفا کرده است. فرهنگ سغدی او، که تدوین آن بیش از بیست سال طول کشید، منبع اصلی

برای پژوهش‌های آتی به شمار می‌رود.

این فرهنگ به ترتیب زیر تنظیم یافته است: پیش‌گفتار (VII-VIII)؛ دربارهٔ استفاده از این فرهنگ (IX-XI)؛ مقدمه همراه با فصل‌هایی دربارهٔ پیشینهٔ تاریخی، آثار مکتوب، خط، دستگاه صوتی و ضوابط حرف‌نگاری و آوانگاری زبان سغدی (XIII-XXXVI)؛ اختصارات عام (XXXVII)؛ فهرست اختصارات مآخذ (XXXVIII-XLII)؛ سپس واژه‌نامهٔ اصلی (1-473) و واژه‌یاب انگلیسی (474-517). بخش فارسی کتاب با پیش‌گفتار (هفت - هشت) آغاز می‌شود و با راهنمای استفاده از فرهنگ (نه - ده)، مقدمه (یازده - سی و دو)، و واژه‌یاب فارسی (۱-۵۷) ادامه می‌یابد.

چنان‌که مؤلف خاطر نشان ساخته است، دو مقدمه (به فارسی و انگلیسی) ترجمهٔ دقیق یک‌دیگر نیستند، ولی مطالب آنها کم و بیش یکی است. به هر حال، مقدمهٔ فارسی همراه با الفباهای سغدی و حرف‌نگاری‌ها و آوانگاری‌های آنها (بیست و پنج - بیست و شش، بیست و هشت - بیست و نه، سی و یک) باید به دقت خوانده شود.

خانم قریب، در مقدمهٔ کتاب، به شیوه‌ای بسیار روشن و در عین حال موجز، آگاهی‌های ارزشمندی، به شرح آتی، به دست می‌دهد: منابع سغدی همراه با اطلاعات مفصل دربارهٔ کهن‌ترین اسناد (یعنی نامه‌های باستانی)، متون بودایی، مانوی و مسیحی، اسناد کوه مغ و سنگ‌نوشته‌ها، چه آنها که در اوایل قرن حاضر و چه آنها که جدیداً کشف شده و تنها بخشی از آنها به چاپ رسیده است (مانند سنگ‌نوشته‌هایی که از شمال پاکستان به دست آمده است)، همراه با شرح جالبی دربارهٔ تاریخ مطالعات سغدی به ویژه دربارهٔ نخستین تحقیقات. هم‌چنین دربارهٔ منشأ نام سغدی‌انان و شواهد مربوط به آن در مآخذ گوناگون و تاریخ سیاسی این ناحیه، تحلیل‌های دقیقی، منتها با کتاب‌شناسی محدود، آورده است. برای نمونه، به این منابع مراجعه نشده است:

J. MARKWART, *Wehrot und Arang*, Leiden 1938; O. SZEMERÉNYI, *Four Old Iranian Ethnic Names: Scythian-Skudra-Sogdian-saka*, Wien 1980.

یا منابعی که بطلمیوس در جغرافیای خود (۶، ۱۲) به دست داده است ←

Ptolemaios, *Geographie* 6, 9-21. *Ostiran und Zentralasien*, ed. by I. Ronca, Rome 1971, pp. 31-36.

در بخش مربوط به «خطوط و شرح آنها» (XXVIII-XXIX)، برای آشنایی خوانندهٔ غیر متخصص، وسایل کافی، برای استفاده از دستگاه صوتی در دسترس گذاشته شده

است (XXIX-XXXVI). دو فهرست «اختصارات عام» و «اختصارات مأخذ» (XXXVII-XLII) بسیار روشن و دقیق تنظیم شده‌اند.

«اضافات و تصحیحات» مفصل (۳ صفحه) ضمیمه کتاب است. متأسفانه، برخی لغزش‌های دیگر در مقدمه، خاصه در واژه‌های اوستایی راه یافته است، ولی این لغزش‌ها به گونه‌ای نیست که از ارزش و فایده این فرهنگ بکاهد. من فقط پاره‌ای از این لغزش‌ها را نقل می‌کنم تا مؤلف در تصحیح چاپ بعدی به آنها توجه نماید:

ص XIVa؛ به جای *gāum yim suyō šayanam*، باید نوشته شود:

gāum yim suyō. šayanam

Σόγδιανή باید به *Σόγδιανή* تصحیح شود.

ص XXXIa: صورت نوشتاری درست واژه اوستایی *ubayam* (یا دقیق‌تر در اوستایی کهن و جدید *uvaiia* و جز آن) *ubōiia-* است؛ *mūša* (تماتیک شده؟) به هیچ روی در اوستا به کار نرفته، بلکه فقط ستاک *mūš* آمده است.

ص XXXIb: من، واژه اوستایی *maxšika* را نمی‌شناسم. (در فرهنگ بارتولومه، ستون 1112، تنها *maxši-* و *maxši-kəhrp-* فهرست شده است.)

ص XXXIIb: واژه اوستایی *x^warnahwant-* به جای *x^aarənahvant-* (همان‌گونه که در فرهنگ بارتولومه ضبط شده است، ولی *x^aarənahvanti-* یا دقیق‌تر *x^aarənaṇ^hanti-*، بنا بر حرف‌نگاری هوفمان).

واژه‌نامه با ۱۱۶۱۷ مدخل با شماره‌های مسلسل بسیار پرمایه است. ترتیب الفبایی آن همان است که عموماً در مطالعات سغدی به کار می‌رود. واژه‌های سغدی با حروف سیاه حرف‌نگاری شده و، بلافاصله پس از آن، حروف S, M, C, B به خواننده آگهی می‌دهد که این واژه‌ها در کدام منبع (بودایی، مسیحی، مانوی یا متون غیردینی سغدی) به کار رفته است. در سمت راست مدخل، معنی فارسی واژه‌ها آمده است. در سطر دوم، تلفظ واژه به صورت آوانگاری و سپس دیگر صورت‌های نوشتاری (اگر ضبط شده باشد) آمده است. مصوت‌هایی که بلندی و کوتاهی آنها محل تردید باشد با علامتی دقیقاً مشخص شده‌اند و مصوت کوتا‌ه نامشخص به صورت *ə*، *ɔ* یا *(a)* نشان داده شده است. علامت E عنوان نکات ریشه‌شناختی است (همراه با هم‌ریشه‌های واژه‌ها در زبان‌های کهن ایرانی، اگر صورت‌های شناخته شده یا بازسازی شده داشته باشند)؛ در

مورد واژه‌های دخیل، اصل آن واژه‌ها در زبان‌های سنسکریت، سریانی، چینی و جز آنها ثبت شده است. هم‌چنین، در صورت لزوم، واژه‌های هم‌ریشه در زبان‌های ختتی و خوارزمی آمده است. علامت G عنوان نکات دستوری یعنی پایانه‌های اسم، جنس، شمار است. پایانه‌های تصرفی فعل داده نشده مگر در مورد افعالی با ویژگی‌های خاص (مثل بن‌های بی‌قاعده *bav-* و *ah-* به معنی «بودن»). علامت → نشان‌دهنده ارجاع است (به صورت‌های نوشتاری دیگر، واژه‌های هم‌خانواده، نسبت‌های معنایی، مترادف‌ها؛ اما بن‌های مضارع و ماضی و هم‌چنین بن‌های متعدی و لازم یا صفت‌های مذکر و مؤنث نیز به دست داده شده است).

برخی ارجاعات کتاب‌شناختی نیز ذکر شده است و، برای صورت‌هایی شاذ، اطلاعات کاملی برای تعیین شواهد کاربرد واژه افزوده شده است. برای پاره‌ای از ستاک‌های خاص که تصریف کامل دارند، شواهدی با ذکر عنوان متن آمده است. نمایه‌ای عالی به انگلیسی در بسیاری موارد گره از کار خواننده می‌گشاید. مثلاً، برای 'demon' (ص 485)، به هفت مدخل

(1812, 3798, 5014, 5027, 5691, 9223, 9293) *ʔōdṛmṇw* B, S, 'Ahriman'; *dyw*¹ B, M, 'demon'; *kwywn* 'k M, i. e. '(name of a) demon'; *kwnṭk* B, 'demon, fairy'; *mzny* 'ndyw M, '(name of a) demon'; *šqlwn* M 'idem'; *šmṇw* M, C 'Ahriman, demon',

و سپس برای 'demoniac' به چهار مدخل (1813, 3806, 3808, 3811) و برای 'demon-like' به یک مدخل (3814) و برای 'demon's place' به یک مدخل (3810) رجوع داده شده است.

در این شیوه، کل حوزه معنایی یک واژه پوشش داده می‌شود و معلوماتی پدیده به دست می‌آید (واژه‌های سغدی برای دیو، اسامی خاص دیوان، کاربرد آنها، تفاوت‌های آنها در متون مسیحی، مانوی، بودایی و متون غیردینی، هم‌ریشه‌های واژه در ایرانی باستان). پر واضح است که این نمایه نه تنها برای زبان‌شناسان بلکه برای متخصصان تاریخ ادیان یا متخصصان دیگر زبان‌های آسیای مرکزی که به زبان‌هایی نظیر سغدی علاقه‌مندند، وسیله سودمندی است. شایان توجه است که، در این فرهنگ، اسامی خاص ایزدان، ایزد بانوان، قهرمانان، پادشاهان و نام‌های شخصیت‌های مهم سغدی نیز آمده؛ ولی از ذکر اعلامی که تداول عام دارند صرف نظر شده است. از سوی

دیگر، مؤلف نوید داده است که، در آینده، این اعلام را در کتاب دیگری ارائه دهد. متأسفانه، این فرهنگ، فهرستی از واژه‌های دیگر زبان‌های ایرانی منقول در کتاب را در بر ندارد. ولی من، به خوبی آگاهم که تنظیم این فهرست برای یک محقق تنها، آن هم پس از تألیف چنین اثر سترگ و گران‌سنگی، چقدر دشوار است. حاصل سخن، ما باید سپاسگزار دکتر قریب باشیم که فرهنگ او نه تنها کمک شایانی در امر تحقیق به دانشمندان خواهد کرد بلکه برای نسل جدید دانشجویان نیز بسیار راهگشا خواهد بود.

Antonio PANAINO, *East and West ISIAO*, vol. 46, NOS 3-4 (December 1996), pp. 517-518.

ترجمه ابوالفضل خطیبی

اسنادی از مشاهیر ادب معاصر ایران، دفتر اول، گردآوری و پژوهش علی میرانصاری، سازمان اسناد ملی ایران، پژوهشکده اسناد، تهران ۱۳۷۶.

مجموعه‌ای است از اسناد علمی-اداری بیش از ۵۰ تن از شاعران و ادیبان معاصر ایران که اولین دفتر آن به تازگی منتشر شده و قرار است سه دفتر دیگر این اسناد نیز به زودی انتشار یابد. با نگاهی اجمالی به دفتر اول، در می‌یابیم که اسناد مربوط است به پایه‌گذاران ادبیات معاصر ایران، به ویژه در حوزه‌های شعر، داستان، نمایشنامه و نقد. اسناد به دوره‌ای صدساله تعلق دارد که از مشروطه آغاز و به این زمان ختم می‌گردد. بدین‌سان، مجموعه از منابع مهم تاریخ ادبیات معاصر ایران شمرده می‌شود.

کتاب با استفاده از اسناد محفوظ در سازمان اسناد ملی ایران، مرکز اسناد نهاد ریاست جمهوری، سازمان اسناد ملی ایران مدیریت منطقه همدان و تبریز، پرونده‌های استخدامی در کتابخانه مجلس شورای اسلامی، روابط عمومی دانشکده ادبیات، کارگزینی دانشگاه تهران، صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، خانواده امیر فیروزکوهی، خانواده مهدی اخوان ثالث، سیروس طاهباز و مراکز فرهنگی و اشخاص دیگر فراهم آمده است. این مجموعه به ترتیب حروف الفبا تنظیم شده و دفتر اول آن شامل اسناد مربوط به سیزده تن از مشاهیری است که نام آنان با «آ»، «الف»، و «ب»

آغاز می‌شود به شرح زیر: آزاد همدانی، ادیب السلطنه سمیعی، ادیب الممالک، شرف‌الدین گیلانی، پروین اعتصامی، یوسف اعتصامی، عباس اقبال آشتیانی، اسماعیل امیرخیزی، امیری فیروزکوهی، انجوی شیرازی، ایرج میرزا، ایزدگشسپ و احمد بهار. در این دفتر، هر بخش به اسناد مربوط به یکی از این چهره‌های سرشناس اختصاص دارد و مشتمل است بر زندگی‌نامه، آثار اعم از مقاله و کتاب، و زندگی علمی و اداری. گردآورنده بسیاری از این اسناد را بررسی و نتایج آن را در ذیل هر سند با ذکر منابع ارائه داده است. منابع تحقیق با ذکر مشخصات کتاب‌شناسی معرفی شده است. هم‌چنین تصویرگزیده‌ای از اسناد غالباً به دست خط خود مشاهیر به چاپ رسیده است.

این دفتر با دیباچه‌ای از سیدحسین شهرستانی، رئیس سازمان اسناد ملی ایران، آغاز می‌شود که، در آن، ویژگی‌های ادبیات معاصر به اجمال معرفی شده است. گردآورنده نیز، در مقدمه‌ای کوتاه، شیوه تنظیم اسناد و تحقیقات خود را شرح داده است. کتاب با تصاویری از هر یک از مشاهیر آراسته شده است.

این دفتر از حیث اشمال بر اطلاعاتی موثق و مستند درباره زندگی‌نامه عده‌ای از شاعران و ادیبان معاصر و احتوا بر اشعاری از برخی شاعران، مانند ادیب الممالک فراهانی و ایرج میرزا، حایز اهمیت است.

رای و برهمن (گزیده کلیله و دمنه - انشای ابوالمعالی نصرالله منشی). انتخاب و توضیح فتح‌الله مجتبابی، تهران، سخن ۱۳۷۴، ۴۰۱ ص.

این گزیده، از روی چاپ انتقادی شادروان مینوی، که نسخه خطی اساس آن مورخ ۵۵۱ هجری است و در زمان حیات نصرالله منشی تحریر شده، با توجه به دیگر نسخه‌های معتبر موجود، ترتیب یافته و همه ابواب اصلی را در بر دارد. پیش‌گفتار کتاب حاوی بحث جامع و محققانه‌ای است درباره اصل و منشأ کلیله و دمنه، روایت‌ها و تحریرهای عمده پنجه تتره و ترجمه‌ها و تحریرهای آن به زبان‌های پهلوی و عربی و فارسی و جز آن.

کریمان، حسین، پژوهشی در شاهنامه، به کوشش علی میرانصاری، انتشارات سازمان اسناد ملی ایران، تهران ۱۳۷۵، متن ۲۵۸ صفحه، با تعلیقات و فهرس ۳۹۸ صفحه.

شادروان حسین کریمان یکی از استادان و محققان پرمایه و دقیق‌النظر و سخت‌کوش کشور بود که، پس از سالیان دراز تدریس و تحقیق، در ۱۳۷۲ چشم از جهان فرو بست. استاد، به ویژه در زمینه جغرافیای تاریخی، آثار ارزشمندی چون ری باستان، تهران در گذشته و حال، قصران و جغرافیای دره رودبار از خود به یادگار گذاشته است. در ۱۳۶۵، به مناسبت نگارش کتاب قیام و سیره زیدبن علی، لوح یادگار و جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران به وی اهدا شد.

پژوهشی در شاهنامه عنوان رساله‌ای است به جا مانده از استاد فقید که، همراه با نقشه‌های تهران قدیم، عکس، دست‌نوشته و اسناد زندگی اداری - علمی او، از جانب خانواده‌اش، در پاییز ۱۳۷۴، به سازمان اسناد ملی ایران واگذار شد و سال بعد، به کوشش علی میرانصاری، یکی از پژوهشگران پژوهشکده اسناد سازمان، همراه با تعلیقات فراوان، به چاپ رسید.

متن اصلی کتاب حاوی یک مقدمه و ۶ بخش است. در مقدمه، به موضوعاتی چون «تاریخ‌نویسی در ایران باستان»، «علت فراموش شدن هخامنشیان و اشکانیان در تاریخ باستانی ایران» و «منابع شاهنامه» پرداخته شده است. بخش اول و دوم به بررسی یادکرد ری و تهران در شاهنامه اختصاص دارد. بخش سوم، یکی از مباحث مهم این رساله، درباره کوه البرز است. بنابر پژوهش نویسنده، البرز شاهنامه رشته کوه البرز امروزی در شمال تهران نیست، بلکه بر کوه‌هایی در هند، بلخ، فارس و قفقاز اطلاق شده است. در شاهنامه، رشته کوه شمال تهران، «کوه آمل» و «کوه قارن» نامیده می‌شود. در بخش چهارم، درباره مازندران شاهنامه بحث شده است. به اعتقاد نویسنده، در دوران قدیم، مازندران بر دو نقطه از جهان اطلاق می‌شده است: یکی در مشرق، حدود کشمیر و شمال هند و دیگری در مغرب، حدود شام و مصر. مازندران کنونی در شاهنامه به نام‌های «بیشه تمیشه»، «بیشه نارون» و «طبرستان» خوانده شده است. بخش پنجم به بحث درباره مازندران مغرب و حدود آن اختصاص دارد و اظهار نظر شده است که لشکرکشی کیکاووس و اسارت او به دست دیوان در مازندران مغرب روی داده است. «دیوا»، «جنگ کیکاووس در هاموران» و

«پرواز او به آسمان» عنوان دیگر مباحث این بخش است. بخش ششم و آخرین بخش کتاب بحثی است درباره‌ی مازندران مشرق و حدود آن. متن اصلی کتاب با طرح نقشه‌ی اساطیری ایران به پایان می‌رسد. سپس، مصحح، در تعلیقات، پاره‌هایی گاه مفصل از کتب و مقالات محققان و نویسندگان دیگر را عیناً نقل کرده است.

ملاح، حسینعلی، فرهنگ سازها، کتاب سرا، تهران ۱۳۷۶، ۷۳۹ صفحه.

این کتاب آخرین اثر زنده‌یاد ملّاح است که پس از مرگ او انتشار یافته است. او از شخصیت‌هایی است که بیشتر سال‌های عمر را صرف اعتلای هنر موسیقی ایران کرده و آثار ارزشمندی در این زمینه بر جای گذاشته که، از آن جمله، حافظ و موسیقی، منوچهری دامغانی و موسیقی، تاریخ موسیقی نظامی ایران را می‌توان نام برد. مؤلف، درباره‌ی هر یک از سازها، حوزه‌ی جغرافیایی استفاده از آن (ایران باستان، ایران امروز و احیاناً جهان اسلام)؛ نام ساز در منابع گوناگون، از جمله کتب موسیقی به زبان فارسی، متون عربی معتبر در موسیقی، پاره‌ای از متون تاریخی و سفرنامه‌ها و قصه‌های کهن به زبان فارسی، فرهنگ‌های فارسی، متون دیگر معتبر فارسی و عربی، و هم‌چنین مراجع فرانسوی، انگلیسی و آلمانی، و فرهنگ‌ها و دایرةالمعارف‌های جهان غرب را ذکر کرده است. وی از سازهای رایج در ارکسترهای امروز ایران و متداول در روستاهای ایران نیز یاد کرده است. مؤلف کوشیده است تا نوع و خانواده، چگونگی ساختمان، دامنه‌ی صوتی، نوازندگان مشهور هر ساز، و هم‌چنین کارگاه‌های سازنده‌ی آن را مشخص سازد. تصویر سازها نیز در این اثر ارائه شده است.

نیساری، سلیم، دستور خط فارسی (پژوهشی درباره‌ی پیوستگی خط فارسی با زبان فارسی)، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران ۱۳۷۴، ۳۳۱ صفحه.

مباحث این کتاب که همه‌ی گوشه‌های قواعد املائی فارسی را در بر می‌گیرد، علاوه بر جنبه‌ی توصیفی، دارای جنبه‌های تحلیلی و استدلالی و انتقادی نیز هست.

مؤلف نتیجه سال‌ها مطالعه علمی خود در شیوه املای فارسی را در این کتاب عرضه داشته و، بر پایه آن، دستور العمل‌هایی به منظور رفع تشبّهت در این زمینه پیشنهاد کرده است. آشنایی با محتوای این اثر برای کسانی که به لزوم اختیار شیوه‌ای ناظر به کاهش بی‌نظمی در رسم خط فارسی معتقدند سودمند است.

صاحب‌اختیاری، بهروز؛ باقرزاده، حمید، عبید زاکانی لطیفه پرداز و طنزآور بزرگ ایران، اشکان، تهران ۱۳۷۵، ۳۰۲ صفحه.

مجموعه مقالاتی درباره زندگی و شعر و اندیشه عبید زاکانی که پیش‌تر در کتاب‌ها و نشریه‌ها به چاپ رسیده بود. از جمله مقالات این مجموعه است: «در شناخت عبید زاکانی»، پرویز اتابکی؛ «بررسی احوال و آثار عبید زاکانی»، عباس اقبال آشتیانی؛ «فالننامه بروج عبید زاکانی»، پُل اسپراکمن؛ «از قزوین تا سانفرانسیسکو»، نصرالله پورجوادی؛ «بررسی آثار منظوم و منثور عبید زاکانی»، ذبیح‌الله صفا؛ «یک منتقد اجتماعی زبردست»، پرویز نائل خانلری؛ «عبید زاکانی، لطیفه‌سرای قرن سکوت»، ایرج وامقی؛ «شوخی طبعی آگاه»، غلامحسین یوسفی.

باطنی، محمدرضا، فرهنگ معاصر، انگلیسی-فارسی، ویراست دوم، فرهنگ معاصر، تهران ۱۳۷۷، ۱۶+۱۰۰۰ صفحه.

ویرایش اول این فرهنگ به چاپ‌های متعدد رسیده بود. مؤلف، در این ویرایش، علاوه بر بازبینی مدخل‌های ویرایش اول و اصلاح و تصحیح خطاها و سهوهای آن، بیش از ۲۰۰۰۰ مدخل جدید افزوده است. تصاویر ویرایش اول حذف و قطع فرهنگ بزرگ‌تر شده است. فرهنگ فاقد شواهد است. معرفی حروف اضافه مختص افعال در کاربردها و معانی متعدد نیز ظاهراً به ویرایش‌های بعدی یا فرهنگ جامع‌تر و مفصل‌تر موقوف شده است.

صدیق بهزادی، ماندانا، شیوه‌نامه ضبط اعلام انگلیسی در فارسی، مرکز نشر دانشگاهی با همکاری کتاب‌خانه ملی جمهوری اسلامی ایران، تهران ۱۳۷۵، ۳۳۶ صفحه.

این کتاب ثمره کوششی است برای نشان دادن ناهماهنگی‌ها و تشتت ضبط اعلام انگلیسی در زبان فارسی و پیش‌نهاد دستورالعمل‌هایی مبتنی بر مطالعه علمی برای آن. الگوهای موجود ضبط اعلام از منابع و مراجع گردآوری و سپس تحلیل شده است. ساختار آوایی زبان فارسی و انگلیسی، با توجه به وجوه اشتراک و افتراق نظام آوایی دو زبان، بررسی شده و، بر اساس مطالعه الگوهای موجود، پیش‌نهادهایی برای ضبط اعلام ارائه گردیده است. در این پیش‌نهادهای سعی شده است قواعد فراگیر یا دارای استثنای محدود باشد و تشتت را رفع یا دست‌کم کاهش دهد. پیش‌نهادهای مشاوره‌ای از زبان‌شناسان و صاحب‌نظران، طی جلسات متعدد برنامه‌ریزی شده، تدوین شده است.

باباطاهر نامه (هفده گفتار و گزینه اشعار)، تدوین پرویز اذکایی، توس، تهران ۱۳۷۵، ۳۲۲ صفحه.

کتاب با پیش‌گفتار علیرضا ذکاوتی قراگزلو آغاز و با ۱۷ گفتار درباره زندگی و شعر باباطاهر از نویسندگان ایرانی و خارجی دنبال می‌شود که غالب آنها پیش‌تر در کتاب‌ها و نشریه‌ها به چاپ رسیده است. این گفتارها به قلم نویسندگان و محققان مشهور ایرانی و غربی از جمله ادوارد براون، محمد قزوینی، صادق کیا، مینورسکی، مینوی، پرویز ناتل خانلری، رشید یاسمی، است. چند گفتار ترجمه خود گردآورنده است. علاوه بر آن، اذکایی کتاب‌شناسی باباطاهر را به این گزینه افزوده است.

«شگفتی و برجستگی سیستان»، متنی به زبان پهلوی، حرف‌نویسی، آوانویسی ترجمه فارسی و توضیحات از تورج دریایی، ایرانشناسی، سال هشتم، ص ۵۳۵-۵۴۲.

این رساله متن کوتاهی است به زبان پهلوی درباره عجایب و مزایا و محاسن سرزمین سیستان. بنابر منابع زردشتی، مهم‌ترین وقایع تاریخی، مانند نگهداری نطقه سوشیانس،

داستان فریدون، جنگ میان فرزندان او، قبول دین زردشت از جانب ویشتاسپ (گشتاسپ) و ترویج آن به حمایت او، در سیستان به وقوع پیوسته است. موضوع مهم دیگر این متن حمله اسکندر به ایران است که، در نتیجه آن، متن اوستا از هم گسسته و نابود می شود.

تورج دریایی، با مرور همه ترجمه‌هایی که تاکنون از این متن صورت گرفته، ترجمه تازه‌ای از آن به دست داده است.

ابریشمی، احمد، فرهنگ نوین گزیده مثل‌های فارسی، انتشارات زیور، تهران ۱۳۷۶، ۴۰۶ صفحه.

گرد آورنده، در پیش‌گفتار کتاب، تفاوت‌های عمده و امتیازات این فرهنگ را نسبت به فرهنگ‌های مشابه آن که تاکنون به چاپ رسیده چنین برشمرده است: ضبط هر مثل بر اساس واژه مهم و اصلی مثل؛ تفکیک مثل‌ها به هشت دسته جداگانه؛ ذکر معنا و مفهوم هر مثل؛ تعیین موارد کاربرد مثل. پیش‌گفتار کتاب حاوی بحثی است نسبتاً مفصل درباره جنبه‌های گوناگون مثل در سه گفتار: «دسته‌بندی مثل‌ها و روش‌های ضبط مثل»، «تاریخچه تدوین و نقد و بررسی کتاب‌های مثل»، «کلیاتی درباره جنبه‌های عمومی مثل».

کاخی، مرتضی، قدر مجموعه گل: گزیده‌ای از غزل فارسی از آغاز تا امروز، همراه با شرح و توضیح، فرزانه روز، تهران ۱۳۷۶، ۳۳۲ صفحه.

این کتاب حاوی نمونه‌هایی از ۱۲ قرن غزل فارسی (از آغاز تا امروز) سروده ۸۱ شاعر است. حدود ۲۶۰ غزل در آن درج و بیشتر آنها شرح شده است. نیمی از حجم کتاب به چهار قله شامخ غزل فارسی - سنائی و مولانا و سعدی و حافظ - اختصاص یافته است. از غزل معاصر (صدساله اخیر) آنچه به نظر گردآورنده نغزتر بوده نقل و از شاعران نوپرداز، که به تفنن غزل نیز گفته‌اند، هر کدام یک غزل به عنوان نمونه و مسطوره آورده شده است.

مقالات مجمع بزرگداشت کمال خجندی، جلد اول، مجمع بزرگداشت شیخ کمال خجندی، تهران ۱۳۷۵، ۴۲۴ صفحه.

جشن ششصد و هفتاد و پنجمین سال تولد شیخ کمال خجندی، شاعر و عارف نامی، از ۶ تا ۱۲ سپتامبر ۱۹۹۶، هم‌زمان با جشن‌های پنجمین سال استقلال جمهوری تاجیکستان و سومین انجمن بین‌المللی تاجیکان جهان، در خجند، زادگاه شاعر، برگزار شد. در این جشن، هیئتی مرکب از محققان و پژوهشگران و استادان دانشگاه و مقامات کشوری جمهوری اسلامی ایران نیز شرکت کرد. در این اجتماع، دربارهٔ موضوعات گوناگونی چون مسائل اجتماعی و فرهنگی زمان کمال خجندی، روزگار و آثار شاعر، اندیشه‌ها، زبان و اسلوب شاعر سخن‌رانی‌هایی ایراد شد. پس از آن، از ۴ تا ۷ آذر ۱۳۷۵، مجمع بزرگداشت شیخ کمال خجندی در تبریز نیز برگزار شد. مقالات مجمع بزرگداشت کمال خجندی بخشی است از مقاله‌هایی که به‌دبیرخانهٔ مجمع رسیده بود. و عدهٔ انتشار دفتر دوم مجموعه نیز در آیندهٔ نزدیک داده شده است.

عناوین برخی از مقالات دفتر اول به این شرح است: «نگاهی به گنجینهٔ زبان اشعار خواجه کمال» (سلیمان انوری)، «مخاطب در غزلیات کمال» (رحیم تاشمتوف)، «جمال کمندی در شعر کمال خجندی» (جلیل تجلیل)، «شعر کمال و مقولاتی از تمثیل‌شناسی» (محمد روشن)، «کمال خجندی و نقد ادبی» (سیروس شمیسا)، «میراث کمال خجندی از نگاه فلسفی و عرفانی» (کرامت‌الله عالم‌اف)، «امثال و حکم اشعار شیخ کمال» (عبدالستار عبدالقادراف)، «پرتو قرآن در آینهٔ غزل» (نورالله غیاثف)، «پیوندهای هنری کمال خجندی و سعدی شیرازی» (جعفر مؤید شیرازی)، «خجند و خجندیان در آینهٔ ادب فارسی» (رضا مصطفوی سبزواری)، «صبغهٔ عرفانی در شعر کمال‌الدین خجندی» (محمد مهدی ناصح).

بهار، مهرداد، پژوهشی در اساطیر ایران (پارهٔ نخست و دویم)، ویراستار: کتایون مزدآپور، آگاه، چ اول، تهران ۱۳۷۵، چ دوم، تهران ۱۳۷۶.

در مقدمهٔ پژوهشی در اساطیر ایران، از دو پارهٔ کتاب سخن رفته است: پارهٔ نخست، متن‌ها (دربارهٔ آفرینش، مردم و فرجام) و یادداشت‌ها؛ پارهٔ دیگر، بحث دربارهٔ اساطیر ایران. افسوس

که اجل مهلت نداد تا مؤلف پاره دوم را به پایان رساند. دست نوشته‌های او حاکی از آن است که طرح اولیه آن در حال تکوین بوده است. پاره نخست (کتاب مورد بحث) شامل دو بخش است. چاپ دوم ویرایشی است جدید همراه با اوراقی از پاره دوم که بازبایی و بازخوانی شده است.

جلال نائینی، سید محمدرضا، فرهنگ سنسکریت-فارسی، جلد اول، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران ۱۳۷۵، ۶۱۸+۲۷ صفحه.

زبان سنسکریت به دو دوره متمایز تقسیم می‌شود: کهن‌ترین دوره را «ودا» و دوره متأخرتر از آن را «سنسکریت» می‌خوانند. دستور زبان دوران کهن بسیار پیچیده و دشوار است. نحویان محلی، در دوره جدید، دستور این زبان را بر پایه قواعد آواشناسی تنظیم کردند و آن را سنسکریت نامیدند. مآخذ عمده مورد استفاده در تدوین این فرهنگ عبارت‌اند از: وداها، براهمن‌ها، اوپانشدها، پوراناها، راماینه، مهابهارت؛ بهگود گیتا؛ یوگاوا سیستنه و نیز فرهنگ‌های سنسکریت-انگلیسی یا سنسکریت-فرانسه. فرهنگ مختصر و فشرده سنسکریت-فارسی نخستین فرهنگ در نوع خود و تحفه پرارزشی است برای دوستداران فرهنگ مشترک ایران و هند.

بویس، مری، تاریخ کیش زرتشت، جلد اول: «اوایل کار»، ترجمه همایون صنعتی‌زاده، توس، تهران ۱۳۷۴، ۴۶۷ صفحه؛ جلد دوم: «هخامنشیان»، ۱۳۷۵، ۴۴۰ صفحه؛ جلد سوم: «پس از اسکندر گجسته»، با هم‌کاری فرانتز گرنر، ۱۳۷۵، ۷۵۵ صفحه.

این کتاب یکی از مهم‌ترین آثاری است که تاکنون در زمینه کیش زرتشت و تاریخ تحولات آن تألیف شده است. مؤلف، که استاد ممتاز مطالعات ایرانی در دانشگاه لندن است، جلد چهارم کتاب را نیز در دست تألیف دارد.

جلد اول، پس از یادداشت مترجم و پیش‌گفتار مؤلف، حاوی ۳ بخش است: بخش اول زمینه دوران شرک؛ بخش دوم، زرتشت و تعلیمات او؛ بخش سوم، دوره پیش از کیش زرتشتی.

جلد دوم مشتمل است بر ۱۵ فصل با عناوین زیر: زمینه؛ دین مادها و پارس‌ها پیش از زردشت؛ نشر زرتشتی‌گری در ایران غربی؛ کورش بزرگ؛ کمبوجیه؛ بردیه و گئوماتای مجوس؛ داریوش بزرگ؛ یافته‌های جالب مذهبی در تخت جمشید؛ برخورد و نفوذ در مستعمرات یونانی؛ خشایارشا؛ اردشیر اول؛ داریوش دوم؛ اردشیر دوم؛ اردشیر سوم؛ داریوش سوم.

جلد سوم مشتمل بر ۳ بخش با عناوین زیر: مقدمات؛ در سرزمین‌های ایرانی شاهنشاهی پیشین هخامنشیان؛ در سرزمین‌های غیر ایرانی شاهنشاهی پیشین هخامنشیان. این مجلد ضمیمه‌ای، به قلم راجر بک، دارد با عنوان «چنین نگفت زردشت: آثار مجهول المؤلف منسوب به کیش زرتشت در دنیای یونانی-رومی».

مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، ش ۳ و ۴، س ۲۹ (شماره مسلسل ۱۱۴-۱۱۵) پاییز و زمستان ۱۳۷۵ (تاریخ انتشار زمستان ۱۳۷۶).

برخی از مقالات این شماره در حوزه زبان و ادبیات فارسی بدین شرح است:
بررسی چند اسطوره در شعر نیما، فرید قاسملو؛ حدیقة الحقیقه و جام جم دو گل از یک گلزار، فاطمه مدرسی؛ آماری از تنوع مضمونی در غزل‌های حافظ، سعید حمیدیان؛ ویژگی‌های سبکی قافیه‌های میانی در غزلیات اوحدی مراغه‌ای، حسین وثوقی؛ بازتاب اعتقادات اسلامی در ادبیات فارسی زردشتی، جهانگیر فکری ارشاد؛ درباره صورت فرانسوی برخی اعلام در فرهنگ فارسی، حسن فروغی؛ ویژگی‌های زبانی و اندیشگی شعر دوره سامانی، محمود فضیلت؛ چند نکته از چهار مقاله، منق الطیر و منوی مولوی، رضا انزابی نژاد.

ایران‌نامه، شماره‌های مشترک ۲۲-۲۳ (ش ۶، س ۱۹۹۶ و ش ۱، س ۱۹۹۷).
(مجله پژوهشی خاورشناسان جمهوری ارمنستان که به زبان ارمنی در ایروان منتشر می‌شود).

عناوین برخی از مقالات این شماره را می‌آوریم: افتتاح مرکز ایران‌شناسی در قفقاز در

ایروان، کوراوغلی؛ حماسه قهرمانی اقوام ترک زبان، ساموئل رامازیان؛ نام‌های اماکن و ترکیب قومی ولایت بایبورد در قرن ۱۶م بر اساس دفاتر «تحریر» عثمانی، لوسینه ساهاکیان؛ ایاتکار زیران، ترجمه متن پهلوی و حواشی از ادوارد خورشیدیان؛ گروه‌بندی موضوعی وام واژه‌های فارسی در ارمنی میانه، روبن قازاریان؛ به یاد دوست از دست رفته دکتر احمد تفصّلی؛ عناصر ایرانی در مینیاتورهای قرن ۱۷م، سروپ خیزیان. (به نقل از فصل‌نامه پیمان، ش ۵ و ۶، دی ۱۳۷۶)

پیمان، ش ۵ و ۶، بهار و تابستان ۱۳۷۶.

در این فصل‌نامه، مقالات سودمندی درباره ایران‌شناسی به چاپ می‌رسد. برخی از این مقالات را می‌آوریم: نامداران فرهنگ ارمنی، موسی خورنی؛ گاگیگ سارگیسیان، ترجمه آن‌هاید هوسپیان؛ ایران‌شناسی در منابع ارمنی، واهان بایبوردیان، ترجمه گریگور آراکلیان؛ ایدئولوژی امپراطوری هخامنشی، م. آ. داندامایف، ترجمه محمود حقیقت کاشانی؛ بازسازی واژه‌های فارسی، گارنیک آماتوریان؛ مطبوعات ارمنی‌زبان در ایران، آرمن بیگلریان.

پادیاوند (پژوهش‌نامه یهود ایران)، به کوشش امنون نتصر^۴، بنیاد جامعه دانشوران، جلد یکم، انتشارات مزدا، کالیفرنیا ۱۹۹۶، ۵۳۴ صفحه.

«پادیاوند» واژه‌ای است پهلوی به معنی «پیروزمند» که، بجز در کتیبه‌های پهلوی و دست‌نویس‌های قدیمی یهودیان ایران، در هیچ یک از نوشته‌های فارسی نیامده و، به گفته امنون نتصر در مقدمه، نمادی است از دوام ارتباط فرهنگی میان دو ملت ایران و یهود. سردبیر، در مقدمه، خاطر نشان می‌سازد که مطالب این پژوهش‌نامه به محدوده جغرافیایی کنونی کشور ایران محدود نیست، بلکه شامل همه سرزمین‌هایی است که در آنها یهودیان سالیان درازی سکونت داشته‌اند و یا دارند و به یکی از زبان‌های ایرانی سخن گفته‌اند یا می‌گویند. در پایان مقدمه، خاطر نشان شده است که پادیاوند بر آن است

تا هر مطلبی را، در کمال بی طرفی، به صورت مستند و مبتنی بر معیارهای شناخته شده دانشگاهی ارائه بدهد و از هر گونه گرایش خاص بپرهیزد. عناوین مقالات شماره یکم پادیاوند در دو بخش فارسی و انگلیسی تنظیم شده است. عناوین مقالات فارسی، که بیش از دو برابر صفحات بخش انگلیسی را اشغال کرده، بدین شرح است:

سیری در تاریخ یهود ایران، امنون تنصر؛ سیری در ادبیات یهود ایران، امنون تنصر؛ تحولاتی چند در تعلیم و تربیت یهودیان در ایران، ابراهام کهن؛ گویش شناسی فارسیهود، ژیلبر لازار؛ منتخبی از واژه‌های فارسیهود سفر پیدایش تورات و اتیکان، آسوسن؛ معمای گل دسته‌های تورات در شرق ایران، براخایانیو؛ جدل‌های دینی زردشتیان علیه یهودیان در دوره ساسانیان و اوایل عصر اسلامی، شائول شاکد؛ تفاوت‌هایی چند میان یهودیت و اسلام، حوا لازاروس یافه؛ یهودیان ایرانی از دیدگاه پژوهشگران امریکایی، لئابشر. بیشتر این مقاله‌ها پیش‌تر در مجموعه‌ها و نشریه‌های متعدد به چاپ رسیده بود. بعد از مقالات یاد شده، سه مقاله دیگر با سر فصل «از آرشیو سردبیر» در پی می‌آید با این عنوان: یادی از مشاهیر یهود ایران، خاخام حییم موره؛ شالم نخستین نشریه فارسیهود؛ کرونولوژی یهود ایران. صفحات پایانی بخش فارسی به نقد و بررسی دو کتاب اختصاص یافته است. بخش دوم کتاب مشتمل است بر خلاصه مقاله‌ها به انگلیسی در ۱۴۳ صفحه.

ابوالفضل خطیبی

